

V. Q. A. L. K. S. viginti quinque asses legitime A
condemnati sunt.

V. quinque.

V. V. MAX. virgo vestalis maxima.

V. A. XII. M. II. D. III. H. III. vixit annos
duodecim, menses duo, dies tres, quatuorque
horas.

VOL. Volesus.

VOP. Vopiscus.

VO. Volero.

VI. S. sex et semis.

VI. V. sextumvir.

V. P. vir prudens vel vir perfectus.

V. S. vir sacer.

X

X. V. decemvir vel viri.

X. decem vel denarii.

XV. VIR. S. F. quindecimvir sacris faciendis.

XXII. S. viginti duo et semis.

XXI significat mille videre in marmore.

Romanorum civium nomina pronomina ac cogno-
mina eorumque magistratum quæ in antiquis
descripta codicibus reperiuntur, per abbreviationem
litterarum sunt, ut infra patebit.

Per primum nomen prænomen intelliges.

Per secundum proprium nomen.

Per tertium vero agnomen. Idemque est supra
nomen interdum, ut in exemplo :

G. IVLIUS CAESAR

CN. POMPEIVS MAGNVS

L. STATIVS DIODORVS

L. POMPEIVS CORNELIANVS.

Et sic debent poni omnia in eo casu et proferri
in quo positæ sunt dictiones, ad quas refe-
runtur :

M. CICERO IM. CAES. AVG.

Marcus Cicero imperator. Cæsar Augustus.

HIRCIVS ET PANSA IMPP.

Hircius et Pansa imperatores.

SYLVANVS ET MVRENA COSS. DESIG.
Sylvanus et Murena consules designati.

DE NUMERIS.

Exprimuntur unus per I, binarius per II, quina-
rius per V, denarius per X. Littera I ut sic IX ha-
bebit novem, si postponatur habetur undecim XI.
L quinquaginta, C centum, D quinquaginta, M mille,
sic; et nota quod quolibet figura si imponatur ei
linea ex transverso directa, tot significabit millena-
rios quot per se significat unitates, ut mille uni-
tates.

I mille significat.

V, quinque millia

X, decem millia.

∞ vel CC, ducenta

M vel ∞, mille.

L. ∞∞ quinque millia:

CC∞∞; X; ∞MC; IMI, decem millia.

DM∞∞∞; D quinquaginta millia.

CCC∞∞∞, centum millia vel C, vel CM.

CM∞ vel C∞∞, mille millia.

B

ALIÆ ABBREVIATIONES.

P. I. R. P. Q. I. S. I. F. P. R. E. A. D. P. popu-
lus jure rogavit populusque jure suscepit in foro
pro rostris et ante diem pridie.

E. H. O. L. N. R. ejus hac omnibus legem nihil
rogatur.

S. R. L. E. E. C. Q. O. R. E. si rem lex ex ejus
causaque omnium rerum esto.

C M. E. M. D. D. E. municeps ejus municipii dare
damnatus esto.

C. E. D. conjunctum esse dicetur.

S. Q. M. D. E. R. A. P. P. V. O. E. CONSPR.
TR. P. L. Q. N. S. Q. E. V. A. P. PL. F. Si quod
me de ea re ad populum plebum valet opus est
conspreto. Tribuni plebis qui nunc sunt quod ejus
videbitur ad populum plebis ferant.

Et sic ad infinitum.

ÆVI CAROLINI CARMINA.

I.

Versus in laudem Lotharii imperatoris positi
in fronte textus Evangeliorum quem ipse
obtulit monasterio sancti Martini Meten-
sis (4).

[Apud Baluz., *Capitul.* tom. II, col. 1565.]

Arbiter altithronus mundi, formator et auctor,
Quique polos servas, et cuncta potenter et ævi;
Qui regnare jubes reges per sæcula mundi,

(4) Codex ille Evangeliorum a Lothario datus mo-
nasterio S. Martini Metensis, servatur in præsen-
tiarum in Bibliotheca Regia, in cujus initio apposita

D Hlotharium, qui nunc fulvus pietate tua alma
Induperator habetur rex Augustus in orbe,
Dextera celsa tua exaltet, defendat et ornet,
Imperium ut teneat, dilatet, firmet, adunet,
Utatur bene pace fruens et prosperitate,
Ac valeat, vigeat, vivat per sæcula felix.
Nam pius ipse Augustus, Christi ductus amore,
Hoc decus almificam Ecclesie prævidit ut esset,
Præsulis atque beati Martini veneratu

est imago Lotharii de qua vers. 22: *Pictus habe-
tur, etc.*; BALUZ.

Hunc pulchreque gregem librum intra scribere

[jussit:

Ipsius ornari auro et picturis venerande,
 Ut notum faciat quantum pollet locus ille.
 Sed Sigilaus parens jussis regis studiose
 Hoc Evangelium illic totum scribere jussit.
 Præscripti atque gregis voluit frater fore Casar,
 Scilicet ut humilis donum capiatque supernum.
 Nempe ipse grex toto nisu cunctipotentem
 Pro virtute Augusti et prosperitate perenni,
 Pro veneranda et conjugē necnon prole precatur.
 Pictus habetur ob hoc necnon rex pagina in ista,
 Ut quisquis vultum Augusti hic conspexerit un-

[quam,

Supplex ipse Deo dicat [Laus] Cunctipotentem;
 Lotharius requiem mereatur habere perennem,
 Per Domini nostri Christum, qui regnat ubi-

[que

II.

*Versus in fronte Bibliorum positi et aureis
 litteris exarati in vetustissimo codice ms.
 monasterii sancti Dionysii, qui nunc
 exstat in bibliotheca Regia.*

[Baluz., *ibid.*]

Biblorum seriem Carolus rex inclytus istam
 Contextit chryso corde colens catharo.
 O miranda nimis Domini sapientia summi,
 Quæ præsens aderat dum cælos ipse parabat!
 Nec spectanda minus quod sic disponere cuncta
 Ordine composito nostri sub jure coopto.
 Tu stellas stellis interposuisse videris,
 Sidereas vario expungens discrimine metas,
 Luminibus cunctis statuens præponere solem.
 Tu quoque circuiens cæli sic undique gyrum,
 Nexisti mediam convexo climate terram.
 Tu mare fluctifluum divisa parte locasti.
 Diversas gentes habitus sic mosque reservant.
 Sed tu primatum cunctis in gentibus æquum
 Sola tenes, propria reprimens virtute superbos.
 Regibus et regnis semper tu jura dedisti;
 Paruit atque tuis quisquis de regibus orsis,
 Culmine sublimi micuit sublimior ipse.
 Felices dicti, felices sunt quoque facti.
 Quique hæsera tibi, tua laus et gloria regnant.
 Biblorum serie de multis multa scruntur,
 Correctis aliis, reprobatis denique multis.
 Quosdam glorifico rexisti nomine reges.
 Sed servasse tuum tibi specialiter unum
 Ac propria Carolum claret sapientibus orbis,
 Quem solem solum regali schemate clarum,
 Lumine conspicuum ponis, sapientia, primum.
 Nunc licet atque libet scrutari funditus illum
 Rite modum reges tibi quo placuisse sciuntur:
 Sicque tuus dici Carolus vel possit haberi,
 Pandatur saltem paucis rudibusque loquelis.
 Fortis namque David per te regnavit et egit,
 Arma beatorum, necnon et norma reorum,
 Stare docens sanctos, rursusque resurgere lapsos.
 Non pateris humiles penitus tu, sancta, perire,

A Quos te corde tuo satis acceptasse lateris.

Corripis et reprimis quos corrigis, erigis æque.
 Exerces cunctos animo quos diligis almo:
 Viribus et validis virtutes grata ministras.
 Displicuisse putant stolidi quos diligis imo.
 Rex Salomon quoniam potus tua dona petivit,
 Ut sapiens posset fieri, præcelsior ullis
 Regibus existens, opibus pollebat opimis,
 Judicioque rato tecum bona plurima sanxit,
 Doctrinaque tua mundum redimivit abunde,
 Mirificum Domino meruit quoque condere templum,
 A te secedens, in se dispendia passus,
 Dogma quod exhaustit de te, per sæcula lucet.
 Ergone tute tuum Carolum non diligis ultro?

An hominum cuiquam humili sit corde secundus?

B An pietate calet caluitque tanta vel alter?

Qui memorans adeo cunctarum pectore rerum
 Ut nihil auditum vel visum oblivio carpat.
 Propria sola latet delata injuria mente.

An de justitiæ dicam sileamve tenore?

Si quid forte minus, fateor, miseratio vincit

Eia age, prome manum largam, vox libera dictu:

Testis erit verax nunc orphanus atque pupillus.

Sic merito cunctos istorum nomine signo,

Dum non excipitur quisquam, nec pellitur usquam.

Nec mare præterea fervens in gurgite vasto

Hanc retinere manum potuit poteritque vel unquam.

Diversæ hoc linguæ diversa parte loquuntur:

Diversi mores laudant concórditer ipsam.

C Felix ergo manus, sed mens feliciter hujus

Pauper quæ potius secum quin constat egena,

Non inflata tumens regalis stemmate typi.

Sed caro dum gemmis auroque ornata resulget,

Hæc secum semper meditatur nocte dieque,

Lucidior Christo quæ solum resplendeat ipso.

Sicque tuum Carolum facis, o sapientia, solem.

Nempe ubi thesaurus, cor ibi fore rite probatur,

Quod hujus domino semper constantè adhæret;

In quo quidquid habet, dulci pietate recondit.

Quid si nunc ipsum terris in carne videret?

Quo sub amore pedes, quo voto figeret ori,

Quando datam legem tanto veneratur honore?

Quid de evangelico-textu replicabo colendo?

En ipsos apices gemmis circumdat et auro.

D O quanto Christum mens fervida diligit ista,

Cujus amore sibi vilescunt omnia mundi!

Est modus ut nec habens habeat, nec habere cupi-

[scat;

Est et habens sicut nec habens, sed et erogat ultro.

Ista virum virtus condignò nomine comit.

Ecce patet Salomon quoniam, o sapientia, temet

Non plus dilexit Carolo sine sine beando.

Tu quoque nec David tantisper quæque probasti.

Inter quæ quædam de quodam gratia facto

Multa tibi toto debetur corde ferenda.

Amisit David regnum rursusque recepit.

Morte tamen geniti tristatus valde dolebat:

Tuque tuo Carolo reparasti regna paterna.

Nec dolor accessit, sed amor fraternus adhæsit.

Unde tuum Carolum semper servabis ubique.
 Ergo nec hunc David, nec Job magis esse probatos
 Apparet plane, pro te nec plura tulisse.
 Quanta tuus Carolus, mitis, pius atque benignus,
 sobrius sapiens fortis atque justus.
 ΝΗΦΑΔΕΟC ΦΡΟΝΙΜΟC ΧΗΘΥΔΑΙΟC ΚΑΙΔΕ ΔΙΚΑΙΟC

Æquivoco Carolo frustratus germine digno,
 Indulsit pro te sævo scævoque tyranno;
 Omnibus atque suis regno privantibus ipsum
 Tam bonitate proba, tanta pietate pepercit.
 Quin pervalde suis inimicis maxima rursus
 Prædia restituit, donans ac plura quibusdam.
 Quid mereatur herus sancti, sapientia, tantus.
 Judicio nostro primus præ regibus exstat.
 Pragmate posco pio, populorum pectora pandi.
 Præcluo prosit perprobra proprietas.

III.

Versus in fronte Bibliorum aureis characteribus exarati in vetustissimo codice ms. bibliothecæ Colbertinæ, qui fuit sancti Stephani Metensis.

[Baluz. *ibid.*, col. 1568.]

Rex benedice, tibi hæc placeat bibliotheca, Carle,
 Testamenta duo quæ relegenda gerit.
 Fert quod amas, quod amare velis, quod discere
 [prosit,
 Quod capias, teneas, quodque frequenter agas.
 Corripit, hortatur, reficit, castigat, honestat,
 Arguit, obsecrat, increpat, ornat, alit.
 Eloquium, mores, studium componit et actus;
 Estque cibus, potus, norma, via, arma, salus.
 Interiora hominis promit, cœlestia pandit,
 Aptat utrumque sibi munere plena Dei,
 Et præsens transacta canit, præsentia monstrans.
 Singula jura silet, singula sed resonat.
 Instabilem quamvis stabilem post reddet amantem
 Se si sit fassis deditus ille suis.
 us ut verum credat quod continet omne
 Inde sequens veri spes fiat æqua pii.
 Dulcis amor nimium mox rite duobus in ollis
 Tertius incedat, jungat et ipse tria.
 Jam subeant menti fuerint quæ noxia culpre,
 Per lacrymas genitus perque doloris opus.
 Sic sic cum precibus quærat gratia Christi,
 Muneris est ejus quidquid in orbe boni:
 Quid volumus, petimus, facimus, quid scimus, ha-
 [bemus,
 Inde datur nostris utile non meritis.
 Aut vanum aut vacuum aut nil aut laudabile nus-
 [quam
 Spiritus auctor agens cui nisi sanctus eat.
 Quo duce res ad aperta patet quæ clausa latebat,
 Antea co nutu hanc reserante suo:
 Cum quo mens pollet, sine quo tenebrascit in um-
 [bris,
 Ceu careat luce vel rationis ope.
 Præterea corpus minuant jejunia digne
 Casta atque excahiæ noctis ubique bene.

A Quatenus ingenium concreseat acumine sensus,
 Cum caro putris abit, cum tenuata perit.
 Carne fatigata; pedetentim gliscit acumen
 Cordis, et initium sumit habere datum.
 Cos acuit ferrum, mihi crede, secare capillum,
 Radere seu pariter absque labore caput.
 Nec minus affectum justo moderamine corpus
 Intellectum effert, sanat et auget eum.
 Denique dum superent gazæ, dum larga facultas,
 Dum majora inhies, dum utiliora roges,
 Da quod egent miseris, miserum defensio fito;
 Pauper, egenus, inops te miserante boet.
 Te miserante boet vivat quicumque misellus,
 Te auxilium vitæ postulat esse suæ.
 Esto pater, frater, mater, soror, agnus utrinque,
 B Debilibus spes, res, gloria summa, dies.
 Dilige justitiam, callis comitetur amicus
 Justitiæ tecum primus ad omne bonum.
 Exalta, muni, custodi, collige, lauda,
 Sublima clerum seu venerare tuum.
 Ædibus et sacris meritos sic defer honores
 Sedibus in sanctis ut merearis opem.
 Tempore manduca, bibe, dormi, surge, labora,
 Sunt facienda suis omnia temporibus.
 His habitis aliisque bonis in nomine trino
 Cunctipotentis heri cum deitate sui,
 Hujus ab initio tomi scrutarier, oro,
 Ejus scripta pia mente, opere, fide, oro.
 Hic fons, hic doctrina potens, hic flumina opima
 Ecclesiæ sanctæ candidiora nive.
 C Scilicet alticanori quinque volumina Moysi
 Juncta nitent mortem illius usque canant.
 Josue dux ducens consurgit fortis in armis
 In patriam populum jure tenente locum.
 Septimus ecce liber censorum nomina fatur
 Quorum Hebræa fuit sub ditione manus.
 Horum facta, genus, tempus, loca, bella, triumphū
 Sunt inserta sibi debito honore sui.
 Femina quis sociata sedet Ruth nobilis una,
 Quam Job eximie consequitur fidei.
 Hunc imitare libens, quoniam patientia pura
 Exsistit, ac nobis magna figura fuit.
 Quattuor et Regum libris bis octo prophetas
 Ante, quibus David jungitur hymnicus;
 Hymnica Psalmorum cecinit qui carmina David,
 D Plurima de Christo mystica sæpe loqueus;
 Prodiit ex cujus regali virgo Maria
 Semine, quæ peperit virgo beata Deum.
 Pacificus Salomon, necnon Sapiencia juxta,
 Tertius est Jesus continuatus eis.
 Post Paralipomenon, Ezras quoque, sive Neniias,
 Hinc Ester, Judith, et Tobias recinit.
 Inclyta bella deinde tonant Machabea quondam
 Pro lege ac patria proque salute data.
 Hæc Scriptura quidem breviter memorata vetusta
 Stat, quanquam modico rusticuloque stylo.
 Initiant Testamenti præcepta Novelli.
 Bis d o concordi fame sanctivomi,
 Matthæus, Marcus, Lucas celsusque Joannes,

In sensu parili dogma tonando Dei :
 Personæ quorum variæ, doctrina sed una,
 Unus utrisque tenor, una sequenda via.
 Hi quid, vel quæ, quanta seu vel qualiter egit
 A Patre descendens Natus, ubique docent,
 Hinc hominis primo facies ascribitur; orsus
 Est, quia sat Domini cœlitus ex Genesi,
 Forma leonis inest pulchre formata secundo,
 Quod tetigit rura devia voce sua.
 Rebus ait sacris siquidem quia tertius, inde
 Nunc olli species imprimitur vituli
 More aquilæ quoniam transcendit sidera quartus,
 Ejus ob id specimen stemnatis ipse gerit.
 Quis et apostolicos Lucas quos edidit Actus
 Subdit, ubi totus instruitur populus.
 Catholicæ hinc septem redolent mirabile chartæ,
 Format apostolicus quias operando stylus.
 His hærent bis septem Pauli scripta deinde,
 Ante lupina cui vox, modo ovina micat.
 Hoc concludit opus jam visio sancta Joannis,
 Visio sancta satis ac memoranda nimis.
 Hæc nova rite cluit series subjuncta priori,
 Umbra prior quarum causaque posterior.
 Ergo iter est duplex utriusque effectus in uno
 Quo tribuente datur scansio celsa poli :
 Hic quia divitiæ æternæ vitalia mense
 Implent omnino nectare perpetuo;
 Hic, paradise, tuus nitida ratione patescit
 Multimodus fructus melliferæque locus.
 Hic sitiens potum, esuriens panem, anxius æque
 Lætitiâ inveniet, lætus et inde fiet.
 Hæc tamen in hoc mortali dum corpore quisquis
 Degit habetque magis, plus ab amore velit.
 Sic si ligna magis dentur, magis æstuat ignis.
 Sic mage vina sitit prout mage quisque bibit.
 Cum vero spes res fuerit, tunc pleniter horum
 Plenus amator erit, jam satiatus ero.
 Ad quod hæc domus, hæc doctrina, hæc semita tan-
 tum
 Mens instet vere sub deitatis ope.
 In physicis, logicis, etiam moralibus isthic
 Omnia sunt, lector, in brevitate tibi.
 Hic hic argentum, aurum, gemmæ, vascula, vestes,
 Et quidquid terræ carius esse valet.
 Hic et lex pretiosa. Nihil pretiosius illa
 Aut est, aut viget, aut ridet, oletve sacre.
 Justa jubens, injusta vetans, mala cuncta repellens,
 Omnibus inque bonis nobilitate potens.
 Discidium, furor, ira, dolus, discordia, rixa
 Concilio Legis hujus obire queunt.
 Erudit indoctos, quosdam sapientibus æquans,
 Contribuit mediis dogma salutis ita.
 Magna pluit magnis, disponit parvula parvis.
 Est in utroque stylus justitiæ validus.
 Notitiam Jesu præbet confessio munda.
 Exstat ea en homini lex veneranda sibi.
 Exstat ea en homini lumen per compita mundi
 Terribili voce lux et origo sui.
 Artibus ingenuis præcellit dignius ista.

A Ars, genere, eloquio, vi, ratione, vice.
 Utile sive decens necnon perstringit honestum.
 Imbuit, exornat, instruit, armat, amat.
 Hæc aperit totus postquam mutaverit orbis
 Quid sit ibi Ecclesia mox reditura citim.
 Terret ibi plures, quosdam demulcet et illic
 Fixa futura notans nec dubitata quidem.
 Ante tamen reserat clare primordia cosmi,
 Et per quam illius esse fuit sophiam.
 In primis cœli terræque marisque creator,
 Ipsius et Natus, Spiritus atque agius.
 Hujus ab ænne fluit divina scientia late,
 Mundam pestiferis exspolians tenebris,
 Quoque modo quisquis caveat munitus ab armis.
 Hostis perversi tela inimica uimis.
 B Quadriyum gignit virtutis nobile sane,
 Terrigenum mittit per quod in astra genus.
 Hæc quam multiplici sermone salubria semper
 Attrahit atque monet, sive monendo jubet.
 Hæc jubet, atra fugat, dehinc fallacia pellit,
 Vera superna cupit : hæc facit, illa fugit.
 Exsul ab exilio dapibus solatur opimis,
 Cum legit aut relegit, cumque relecta sapit.
 Hæc mala vile vehit coeuntia temporis hujus,
 Nec digna æternis æstimat esse bonis,
 Aut ea cerne timet, tantum formidat am...a.
 Quantum ne non sit cœtibus in superis.
 Hic Dominus loquitur, hic nos ei corde loquamur,
 Quo nil majus adit, nil vel adire potest.
 C Quisquis es instructus mundanis usibus hisce,
 Quis Salomon opibus ditior emicuit,
 Hoc concessa cui dives sapientia fecit,
 Regibus ac cunctis hunc ea præposuit.
 Tu quoque qui es humilis, prudens, intentio sancta,
 Se propter sophiam dilige, posce, cape.
 Annon plus id pro quo aliud sit quam actio quæ sit.
 Se tamen hæc sophia plus nec habere quirit.
 Ergo Deus trinus, pax, seu sapientia vera,
 Ultra non laus, nec versificalis apex.
 Huic operi magno magnis te nisibus aptas,
 Inclyte rex Carole, lumine chare mage,
 Es splendor populi, lux mundi, gloria regni,
 Et bonitate prior, nec pietate minor,
 Nunc etiam cunctis prælatus justius alme
 In genere humano nisu, opere, arte, fide.
 D Vi David, intellectu Salomon benedicto,
 In specie Joseph, spe induperator ovans.
 Qui mare, qui terram, qui totum continet orbem,
 Te conservet, amet, ducat adusque polum.
 it tibi honor, pax, ordo, decus, patientia, regnum,
 Prosperitas omnis, et sine fine vale.

In fronte Novi Testamenti.

Exsulta lætare satis, rex inclyte David
 Egregii voti compos ubique tui.
 Carle decus regni, fax cosmi, gloria cleri,
 Ecclesiæ fautor militiæque decor.
 En jam lecta tibi series transacta vetusta,
 Sed nova rite sequens ista legenda patet.

Cujus in initio clare primordia clara
 Matthæus Domini concinit ex Genesi.
 Ceu leo per deserta, fremit deserta minando
 Vox tua, Marce, suo fulta perenne Deo.
 Mystica sacra sacræ partes per quattuor orbis
 Fert studium Lucæ lucis ab arce pie.
 Ad Genitum Patris super æthera, celse Joannes,
 Scandis, et ex Verbo verba colenda canis.
 Eximii hi jaciunt late mysteria Christi,
 In sensu parili conveniuntque sibi.
 Plusve minusve vel æqua boant, sua sicque dehiscunt,
 Attamen effectus unus utrinque novus.
 Hoc Evangelium sanat, blanditur, honorat,
 Castigat, reficit, munit, honestat, alit.
 Hic modus effandi, hic virtus, hic actio munda,
 Hic cibus, hic potus, hic benedicta salus.
 Hic vita, charitas, via, spes, verumque, fidesque,
 Seu bona cuncta simul consociata vigent.
 His assuesce diu, hæc meditare, hæc dilige, sive
 In sermone opere hæc habitare stude.
 Rex bone, rex sapiens, rex prudens, rex venerande,
 Rex Carole alme, vale cum pietatis ope.
 Det tibi scepra patris Jesus, confirmet, adunet,
 Præmia sanctorum ut merearis. Amen.

In fine codicis.

O decus, o veneranda salus, o splendide David,
 Rex Carole alme vige cunctipotentis ope.
 Gloria, laus, honor, omne decens, miseratio clemens
 Pictus es hic studio artis ab eximio.
 Sed quia tam hæc rutilans species it nonnisi fecit
 Vera tui omnis cui cedit imago viri,
 Es prior effigie, sensu prior, artibus, odis:
 His prior aut illis, restat in ambiguis.
 Et bene grata tuis hæc ignoratio, David,
 Fulget ubique locus lætitiæ nimius.
 Fert et eis manifeste quod sis major utrinque
 Magnis in cunctis omnibus orbe viris.
 Justa jubes, injusta velas, mala cuncta recidis:
 Dictis seu factis is via sancta tuis.
 Quæ canis ipse facis, neque in his reprehensio
 Aut in utroque nisi actio pura Dei.
 Ecclesiæ fautor, cleris populisque levamen
 Ordinibusque sacris quam sacer ordo satis.
 Per te pontifices pueros cum chrismate sancto
 Nomine de Christi ritè novare queant;
 Quis tribuis meritos merito deitatis honores,
 Dum te subdis eis corde, opere, ore, fide.
 Scis ideo servas quod portio debeat ire
 Prima tui Domini, qui dedit esse tibi.
 Pauper, egenus, inops, vidua, orphanus, anxius,
 His aliisque datus es pater atque cibus.
 Judicii volvis totiens extrema diei,
 Quodque putris caro sis ac periturus homo.
 Propterea es justus, prudens, fortis, moderatus:
 Semper larga manus, et pietatis opus.
 Qui pluvix guttas, numerum qui novit arenæ,

A Te laudare potest pleniter aut merite.
 Ceu plumbum argento, æs auro, rus sidere distat,
 Gemma vitro, scandit plus tua fama modo.
 Ante Brito stabilis fiet vel musio muri
 Pax bona quam nomen desit honosque tuum.
 Jam jam pro tanto, pro tali rege profusas
 Orbis agat mecum totus abunde preces,
 Ut valeat, vigeat, vivat per sæcula felix,
 Utatur pace, prosperitate fruens,
 Regnum habeat, teneat, dilatet, fulcial, ornet,
 Addat ei jura legis ab arce pia,
 Insuper his habitis præclare in tempore mortis
 Perpetuam requiem hic mereatur. Amen.

B *In ultima libri pagina, ante imaginem cujus mentis
 facta est in nota ad carmen primum.*

Hæc etiam pictura recludit qualiter heros
 Offert Vivianus cum grege nunc hoc opus.
 Ante ubi post patrem primites mundus amandus,
 Sigwaldus justus, summus Aregarius.
 Quis tribus est probitas, pietas verumque, fidesque
 Cætera honesta quoque consociata simul.
 Quartus his hæret junctus sanctissime David,
 Qui te vi tota mentis amore colit.
 Illi proni tibi met Domino de parte beati
 Martini ac fratrum ecce librum tribuunt;
 Cujus honore rogant placeat, laudetur, ametur
 Scrutetur, prosit, auxilietur, alat;
 In quo nil aliud quam fratrum sola voluntas
 Ex tua quas villis jussio reddiderat.
 Reddis eas, Cæsar, Martini pro veneratu,
 Domni seu precibus semper amabilibus
 Perpetui, necnon Briccii tutamine sancti,
 Proque aliis reliquis, o paradise, tuis.
 Imo magis pro te, Jesu Salvator amate,
 Sis ut ei vita denique perpetua.
 Pro famulis nobis etiam oratoribus aptis,
 Quos sitis obruerat, frigus et atra fames.
 O rex, o reverende, fiat renovatio fixa
 A mercede tua sive salute tua.
 Prævaleat regale decus, superetque potestas
 Regum de more qui coluere bonum.
 Præceptum genitoris, avi, proavi renovasti.
 Hoc stet, hoc maneat, hoc nec obire queat.
 D Quod tua sancta manus nuper firmavit honeste
 Præcepti serie, prorsus eat stabile.
 Quid facient alii regis mutatio tanti
 In facto hoc fuerit si hoste vigente malo.
 I procul atque procul scelus hoc crudele per omne.
 Tu prope justitia vince nociva, fuga.
 Quas laudes tibi, quas grates, quæ carmina, David
 Quod par dulce melos, vox, lyre chorda canet.
 Nos siquidem psalmos, missas speciale precamur,
 Psallemus pro te, conjuge, prole, pie.
 Sic nostri vere post nos quicumque futuri
 Assiduas fundent multiplicesque preces.
 Sint tibi spes, virtus, lumen, victoria, Christus,
 Pax, laus continue, rex-bone David, ave.

IV.

De morte Hugonis Caroli Magni ex Regina concubina filii.

[Apud Lebeuf, *Recueil de divers écrits, etc. Monuments historiques sur Charlemagne et Charles le Chauve.*]

MONITUM.

Ceux qui travaillent sur l'histoire regardent ordinairement les cantiques ou chansons comme des monuments où sont renfermés les faits les plus véritables, parce qu'ils ont été composés par des auteurs contemporains, et que c'étaient des écrits publics où l'on n'aurait osé insérer des faussetés, qui auraient été relevées aussitôt par les familles intéressées. Je ne proposerais pas aujourd'hui au public un de ces anciens cantiques, si je n'avais devant les yeux l'exemple de dom Mabillon, qui en a fait imprimer un du ix^e siècle dans les *Annales Bénédictines*. Celui que je vais donner est du même siècle, il est en langage latin ; mais dans le manuscrit d'où je l'ai tiré, qui est à peu près du même temps, la première strophe est notée avec les caractères dont on usait alors pour transmettre le chant, c'est-à-dire de petits points et de petits crochets très-difficiles à démêler. Les lecteurs qui peuvent être dans le goût du célèbre M. de Tillemont, que je sais avoir aimé pour le moins autant le chant que l'histoire⁽⁵⁾, auraient de quoi se contenter dans l'un et l'autre genre. Dans le chant d'abord que le nombre de syllabes pourra leur donner à deviner, s'ils veulent recourir au manuscrit. Ils y remarqueront dans la troisième, septième, huitième strophes une répétition des mêmes paroles, qui fait voir que ces sortes de cantiques se chantaient quelquefois en forme de rondeau. Celui-ci est une espèce de complainte, qui fut faite à l'occasion de la mort tragique du prince Hugues, célèbre abbé au ix^e siècle. L'air en était apparemment triste et languissant, comme le sujet le demandait. Ce qui regarde l'histoire se borne aux circonstances de cette mort que nous ignorions, et à quelques-unes de la vie de ce prince. Le même cantique renferme aussi quelques particularités touchant Pepin, roi d'Aquitaine.

Hugues mourut au siège que Charles le Chauve faisait de la ville de Toulonse. Mais ces auteurs modernes se trompent, et il faut suivre sur ce point les annales de Prudence (dites de Saint-Bertin) qui marquent que ce fut dans le pays d'Angoumois, l'an 844. Hugues voulut aider à conduire des troupes à Charles le Chauve pour avancer dans ce siège ; l'armée du roi Pepin vint au devant d'eux, et les défit sans aucune perte, tua Hugues et un autre abbé parent des princes nommé Richboton, les comtes Eccard et Ravan, avec d'autres, et fit plusieurs notables prisonniers, du nombre desquels furent Ebroin, évêque de Poitiers, et Ragenaire, évêque d'Amiens.

Les deux premières strophes du cantique n'ajoutent rien aux historiens du temps. La troisième indique que l'abbé Hugues fut cruellement percé de lances, et que son corps fut mis en pièces. Les strophes suivantes ajoutent que Pepin, roi d'Aquitaine, qui avait été l'agresseur, n'avait pu retenir ses larmes en voyant le corps d'Hugues couché nu sur la terre. Il fait même remarquer que ce prince aurait voulu qu'il lui en eût coûté cent talents d'or, et que Hugues eût été encore plein de vie : qu'au reste Pepin dit qu'il fallait le faire porter à Charroux dont il avait été prêtre, pour y recevoir la sépulture de la main des religieux, parmi lesquels dès son vivant il avait demandé à être inhumé. Les deux dernières strophes sont un éloge de la beauté corporelle de cet abbé, et de son caractère doux et bienfaisant qui le faisait regretter de tout le monde,

A Cette complainte paraît être du même style que celle qui fut composée par Angelbert sur la bataille de Fontenai, et je la crois du même auteur, lequel demeurait dans le royaume d'Aquitaine, et était probablement fils d'Angelbert, officier (*primicerius*) du palais de Pepin, auquel est adressée la 42^e lettre d'Alcuin. Voici ce morceau :

Planctus Ugonis abbatis.

Hugo dulce nomen,
Hugo propago nobilis
Carli potentis
Ac sereni principis,
Insons sub armis
Tam repente saucius

Occubuisti.

Sed cur adire
Carolun præsumeres,
Quem Hludovicus
Imperator inclytus
Regem libenter
Visus est ex filio
Constituisse ?

Sed non ob hoc tu
Perforandus lanceis,
Nec membra tua
Lanianda fuerant,
Cum plus prodesse
Quam nocere cuiquam
Semper amares.

Nam rex Pipinus
Lacrymasse dicitur.
Cum te vidisset
Ullis absque vestibus
Nudum jacere
Turpiter in medio
Pulvere campi.

Quin immo de te
Subsecutus addidit :
Hunc si vidissent
Sospitem nunc corpore,
Talenta centum
Non placerent aurea
Hoc mihi quantur.

Karoff honeste
Collocetur tumulo,
De quo sacerdos
Exiit, a monachis,
Et ubi vivens
Postulavit mortuum
Se sepeliri.

O quam venustam
Quamque pulcrant speciem
Circumferebas
Omnibus præ cæteris ;
Cum plus prodesse
Quam nocere cuiquam
Semper amares.

(5) Ce sont les termes de ce fameux historien, dans une de ses lettres du 5 juillet 1685, que je conserve en original.

Non crimea ullum
 Non rapinam quamlibet
 Te perpetrasse
 Cum fores milissimus :
 Cum plus prodesse
 Quam nocere cuiquam
 Semper amares.

V.

Epitaphium Clodarii pueri regis (6).

[Apud abbatem Lebeuf, ubi supra.]

Hoc satus in viridi servatur flosculus arvo
 Pulchrior en lacte candidiorque nive.
 Donec altipotens veniat per sæcula iudex
 Qui metet ostrifluus falce perenne rosas.
 Hunc tua Jordanis sacrata protulit unda
 Pampinus Engæddi rore beavit eum.
 Vivida purpureis vaticinia cineta rosetis
 Vernat ventre solum gliscit in omne decus,
 Pallida seu sandix inter viburna resulget,
 Et ruit imbrifluus Cynthius altus aquis.
 Et rutit obriza flagranti cocta camœnæ,
 Et rutilat vario Indus honore lapis.
 Hunc secus emicuit gracilis infantia nati,
 Quem Pater omnipotens misit ad astra poli.
 Hic erat altus amor, prolita in melle sagitta
 Vulnifico fodiit corda mucrone patris.
 Heu genitricis hujus violavit gaudia lucis
 Decoxitque satis pectus adusta suæ.
 Sola sed inde manet felix fiducia spei.
 Quod talis cœli spiritus astra petit.
 Hunc galeata phalanx non traxit ad arma duelli :
 Perpetuus miles regnat in aula Dei.
 Gazarum non hausit opes, non prædia rerum,
 Nec rapuit mundi captus amore dapes.
 Contentus cumulis Christi gratissimus heros
 Divitias meruit lactis ab amne poli.
 Stemmata clarigero regali sanguine cretus
 Aurea non valuit sceptrâ videre patris.
 Priscorum nimium regum devictus amore
 Ilutharium genitor nomen habere dedit.
 Ut gemini surgunt uno de germine flores,
 Sic pariles genitrix fudit utrosque sinu :
 Alter in ante manens vernali cespite pollet,
 Alter ad astra volans aurea sæcla tenet.
 Hoc tibi cliare decus Carolus lacrymabile carmen,
 Edidit, ensipotens rex genitorque tuus.
 Ast ego, nato, tibi genitrix regina remitto
 Hildegarda meus basia dulcis amor.
 Senos q. prius menses quam volveret annus
 Gemmula defloret nocte repulsa...
 Hoc niveum sacra præliba munus in ara
 Judicis altithroni virgo Maria precor.
 O vos Christicolæ qui fertis munera templi
 Nobiscum matrem corde rogare, precor.
 Ut patrem solio dignetur nominis alti
 Associare suis vocibus illa sacris,
 (Eadem manu infra scriptum :

(6) Caroli Magni filii.

A Obiit autem die vi Id. Febr., anno x, regnante
 patre ipsius Carl. gl. rege.

VI.

*Incerti poetæ versus de ordine comprovincia-
 lium pontificum.*

[Apud Mabill., *Vet. Analect.* nov. ed., col. 316.]

1. *Episcopi Saltzburgenses.*

Dicta Juvavo fuit quondam metropolis ista,
 Quam primo fundans Hrodberto rexerat almus.
 Post hunc Vitalis antistes rexit eandem.
 Ipsius inde Flobargisus, qui est fultus honoris.
 Quartus Johannes fuerat, sedemque regendo.
 Advena Virgilius statuens quam plurima quintus.
 Multo plura gerens Arno super omnia sextus.

B Septimus hinc successit Adalram pastor opimus.
 Tempore namque sub statuens quam plurima pulchre.
 Octavus veniens Liuphrammus præsul ovilis,
 Officium Domini renovans formosius æque.

2. *Archiepiscopi Saltzburgenses.*

Hic locus, ut fertur, dudum Juvavo vocatus,
 Magnus honore fuit, ut modo signa probant,
 Tempore quo gentem Hrodbertus episcopus istam
 Rexerat, et struxit sedis ovile sacrum hic :

In qua pontifices multos post rite sedentes
 Arn successit ovans rector ovile regens.
 Quem Carolus princeps regni superavit honore
 Archisacerdotis, dignior ut fieret.

Quem Leo papa sui veste vestivit honoris,

C Et privilegia dans mox solidavit eum.
 Ut regionis apex ac summus episcopus esset,
 Urbsque hæc metropolis tempus in omne foret.
 Huic successit Adalrammus antestis amatus,

Quem papa Eugenius compsit honore pio.
 Post hunc successit Liuphrammus rite sacerdos,
 Functus apostolici munere Gregorii.

Nam velut archisacerdotes in sede manentes,
 Legitime functi numine apostolico,
 Plurima diversis struxerunt stemmata rebus,

Ut vice quisque sua optime prævaluit :
 Sic reliquos successores in sede futuros.
 Talia vota simul semper habere decet.

Cunctis præteritis patribus simul atque futuris
 Donet in arce poli gaudia magna Deus :

D Et veniam scelerum subjectis præstet eorum,
 Et gaudere simul in requie jugiter.

3. *Episcopi Ratisponenses?*

Hic Reginensis sedis vocitatur ab urbe
 Quam rexit primo Wicterpus episcopus ille.
 Post alius Cauvipaldus qui nomine dictus.
 Tertius Sigiricus erat sacratus ad aulam.
 Post hunc jam fuerat Sindbertus in ordine quartus.
 Quintus Adalwinus fuerat, sedemque regendo.
 Post hunc Batoricus tenuit pius optime sedem.
 Erchanfredus ovans sequitur hinc pastor opimus.

4. *Episcopi Frisingenses.*

Frigisiensis enim sedis hæc aula vocata est,

Corbiniacus ovans quam primus rexerat almus.
Inde Dei famulus Ermpertus nomine sedit.
Tertius hinc Joseph, præclarus nempe magister.
Arpeo quartus erat facundo fame fretus.
Quintus apostolicam tenuit pius Atto cathedram.
Post hunc Hito pater sedem jam rexerat almus.
Exhinc successit Erchanperht pastor amatus.
Ecce pius sedem præsens nunc Anno gubernat.

5. *Patavienses episcopi.*

Pataviensi ergo sedi est hæc aula dicata,
Quam tenuit primo Vivolvus jam ipse sacerdos.
Nomine post illum antistes mox rite Beatus.
Tertius est etenim Sidonius auctus honore.
Anthelmus quartus meritis et dogmate magnus.
Hinc Wisuricus ovans sedis conscendit honorem
Nuper Waldricus felix vir in ordine sextus.
Nunc sedet antistes magnus ill. sedis honorem (7).

6. *Episcopi Sabionenses.*

Hæc sedis vallis Noricanæ dicta Sebana,
Ingenuinus habens primo quam rexerat almus.
Mastulo secundus seditque regendo cathedram.
Post illum pastor servavit ovile Joannes.
Præsul Alimus erat meritis qui et dogmate quartus.
Quintus honore sedet ill. fultus eodem (8).

Epitaphium Virgiliti episcopi Saltzburgensis.

Hic pater et pastor, humilis doctusque sacerdos,
Corpore Virgilius pausat, quem Hibernica tellus
Disponente Deo partes direxit in istas,
Quique regebat ovans præsentis culmina sedis
Ferme quaterdenos charis cum fratribus annos:
A quibus ille et amatus erat, pie quos et amavit.
Interim et erexit pulchro molimine multa
Templa, loco quædam nunc quæ cernuntur in isto.
Insuper et miseris largus simul omnibus aptus.
Pro quo, quisque legis versus, orare memento.

Epitaphium Arnonis archiepiscopi Saltzburgensis.

Quisque velis cryptam subsistens nosse, viator,
Scito quod ipse mihi vivus hanc Arno peregi,
Qui fueram rector præsentis regmine sedis,
Ac opibus multis, multoque potitus honore:
Nunc hic omissis cunctis, mea membra quiescunt.
Te rogo, nunc Dominum precibus pulsare memento,
Ut mihi det veniam scelerum quæcunque patravi:
Quatenus æternam merear habitare quietem.

Epitaphium Adalrammi archiepiscopi Saltzburgensis.

Sum [t. Tu] quod es ipse fui, tu nunc perpende, viator,
Communem et mecum commiseresce vicem:
Nunc vivis, spiras, et agis fortasse quod optas,
Atque tuis mundus usibus ipse patet.
Ad votum famulantur opes, elementaque cedunt,
Ac rerum servit machinam trina tibi.
Usus et his ego, dum præsens mihi vita maneret,
Omnia et hæc habui suppeditante Deo.
At cum fallacem vultum fortuna recepit,
Me mea tunc modo jam non habuisse liquet.

(7) Uroffus.

A Anisi sed non mea nunc, quæ sunt mea mecum,
Sento: pro simili conditione geme.
Flecte etiam precibus pro me jamjamque Tonantem,
Atque animæ veniam, quæso, precare meæ.
Dicor Adalrammus, fueram qui rector ovilis
Præsentis Domini istius ecclesie.
Corpus Adalrammi, quod præsule floruit urbs hæc,
Hæc sub mole jacet, tu rape, Christe, animam.

Aliud ejusdem.

Si quis non valeas præsens cum voce referre,
Qualia jam fuerant pontificis merita:
Solve tamen gemitus more compunctus amici,
Quod cito migravit tantus amore Pater,
Nomine Adalrammus, sedem qui rexerat istam,
Cujus in hac aula membra sepulta jacent.

B Strenuus ipse ministerio super omnia sacro,
Ut decuit, fuerat per tria lustra vigens.
Creditur hinc animam gaudere per alta polorum,
Quo Dominus meritis præmia retribuit.
Pro qua qui recitas versus, dic pectore puro:
Da, Domine clemens, huic animæ requiem
Ut eam vivificet salpinx hanc ultima carne,
Integrum facias gaudia bina frui.

Epitaphium Liuphrammi archiepiscopi Saltzburgensis.

Palma sacerdotum, rerum doctrina honorum,
Ecclesie princeps, sidus in orbe micans,
O Liuphramme pater inopum, tutor miserorum
Omnia tu peragis, jusserat ut Dominus.
Te pastore lupus vacuum detraxerat alvum,
C Latrandi sciolos nutrieras catulos.

Et quia cuncta placent Christo tua gesta sereno,
Ventilat en sordes, ut suus esse queas.
Castigat sobolem, recipit quam rector in aulam,
Pulveris ut maculas discutiat pedibus.
Corpus inane cadit, melior pars inde resurgit:
Nunc æterna vigent, et moritura ruunt.
Spiritus exhilarat, vitiorum pugna recedit.
Non virtus animæ perficietur ita.

Gaudia sic etiam rutilant, peccata peribunt.
Tristia despicias, prospera fata videns.
O quam dulce fiet regnum, quod constat in ævum!
Quod sine peste manet et bona cuncta tenet!
In quo nobilium turmæ lætantur avorum,
Et cupiunt patriam nos retinere suam.

D Ac simul et sanctæ matres castæque sorores,
Optantes placidam nos remeare viam.
Insuper Omnipotens, cunctæ bonitatis origo,
Nos properare jubet, et pietate juvat.
Qui te perpetuo sanum perducatur ad illum,
Ut laudes Christi nomen in arce poli.

De Ariete episcopo.

Nobilis hanc Ariès cognomine dictus avito,
Dignanter chartam perlegat ore sacro.
Jure, Pater, tali vocitaris nomine sancte,
Caularum Domini qui bene pascis oves.
Dux Ariès gregis ad vitam, cui nemo resistit,

(8) Heinricus.

Factus apostolico pastor honore clavis.
 Hinc Ælim locus et hisseno fonte redundat.
 Et palmis septem frugifer est decies.
 Quapropter pastor, præsul, Pater atque sacerdos,
 In prece quam fundes, sis memor, oro, mei.
 Advena sim licet, exilis, vilissimus, excors;
 Sublestus vestris sum tamen obsequiis.
 Inde precor, si quid possum, mandare memento,
 Quod prompto faciam pectore servitii.
 Certius ut credar, precor indulgere velitis
 Usus in nostros ut salis exiguum.
 Sal siquidem terram debet condire fidelem -
 Fiat ut a votis id quoque quæso mihi.
 Corporeum sal significet rem quam peto justam,
 Quod præstare, Pater, supplico chare velis.
 Tu sal namque potens salis impertire saporem,
 Escæ ne nostræ sint nimis insipidæ
 Quæ dignanter agens in sæcula sine fine ullo,
 Perpetua antestis obsecro pace vale.

HL. REX.

Immensas grates volumus tibi dicere, Baldo,
 Quod tua magna fides sic inconcussa moratur,
 Nobiscum dictis firmasti ut tempore prisco,
 Namque animum nostrum pia lætificant tua scripta,
 Quæ nobis sæpe mittis, hortaris et optime nobis,
 Et bonitate tua pandis in amore benigno,
 Quæ tua sic nobis mittit sollertia magna.
 Nunc vero nuper misisti talia scripta,
 Non potuit totum noster quod noscere sensus
 Est quia per totum contextum in ænigmate firme.
 Consciis ipse tuis quid opus addiscere verbis?
 Hoc tamen oramus ut nobis pandas aperte.

ADNOTATIONES.

Ex præmissis versibus, quos sæculo IX scriptos fuisse constat, corrigendi sunt vulgati indices episcoporum metropolis Saltzburgensis.

Et primo quidem ex classe Saltzburgensium episcoporum expungendi sunt Ansalogus, Savolus et Ezius, qui post Vitalem apud Hundium recensentur. Deinde post Virgilium Bertricus quoque removendus.

Secundo multum discriminis est item in catalogo vulgato episcoporum Ratisponensium, quorum duplex est classis. Una episcoporum qui quasi extra ordinem eam Ecclesiam rexerunt, octo numero, nempe S. Lupus, Ratharius, S. Rudpertus, S. Emmeramus, S. Erhardus, Albertus, Velipholægus, Vioterbus, et S. Winifridus seu Bonifacius. Altera classis est episcoporum post hos ordinariorum, quorum primus S. Garibaldus nominatur, hic Cavibaldus Gauvibadus seu appellatur.

Nulla est in Frisingensibus, nisi penes nominum lectionem, diversitas; at in Pataviensibus magna est. Nam ante Vivolum seu Vivilonem, qui hic primus habetur, numerantur apud Hundium duodecim episcopi, et post Vivilum Beatus desideratur.

In ordine Sabionensium antistitum, vulgo *Seben*, quorum sedes postea Brixinum migravit, ante ingenuinum ponitur S. Cassianus; et post ingenuinum undecim alii ante Mastulonem, qui in his versibus secundus est.

Quis sit Aries episcopus, fictum an verum nomen; quisve locus Ælim, ubi ejus sedes, nobis incomperum. Alienigenam se dicit poeta, et forsitan Anglus

(9) S. Florentii Veteris (*Saint-Florent le Vieil*) in pago Andegavensi. Monasterium Glonnense in favil-

A erat. Atqui Aries Anglica lingua *Aramme*, vocatur. An is Adalramnus archiepiscopus Saltzburgensis? Fateor me hæerere, maxime cum vocabulum Ælim nescio quo pacto Saltzburgo tribui possit.

Eadem ferme difficultas de Baldone episcopo, ad quem sequentes versus. Is videretur esse Bardo Moguntinus sæculo XI antistes, nisi codicis obstaret antiquitas, itemque Ludovici regis nomen versibus inscriptum, quod de Ludovico Germaniæ rege interpretor. Atque ob hanc rationem non possunt hi versus convenire Waldoni episcopo Basileensi, qui ante Carolum Magnum vivere desiit. Sed hæc non sunt tanti ut iis diutius immoremur.

VII.

Rhythmicæ versus de eversione monasterii Glonnensis (9).

[*Tabill., Annal. ord. S. Bened., tom. II, append., p. 753.*]

Dulces modos et carmina
 Præbe, lyra Triceia,
 Commota quis cacumina
 Planxere hyperborea.

Montes simulque flumina
 Illa pudent nunc orphea,
 Respondeantque carmina,
 Silvæ canant melliflua,

Gravis det organum tuba:
 Alte resultat fistula:
 Omnis canat harmonia:
 Det philomena cantica.

Olim nitens clarissima,
 Terrisque famosissima,
 Sancti Patris basilica
 Florentii præcipua,

Sensit fera incendia,
 A gente crudelissima
 Vere bruta Britannia;
 Lugete cuncti talia.

Omnis enim cum Gallia
 Florentii suffragia
 Deposceret tunc cernua;
 Contempsit hæc gens impia.

Olim pius rex Carolus,
 Magnus ac potentissimus,
 Fecit hunc locum devotus
 Pro beati virtutibus.

Terris datis fecundibus,
 Auxit honorem largius,
 Et præbuit tunc vasculum
 Cœnæ Dei magnificentum.

Per hunc fugatur sæpius
 Infirmitas languentibus,
 Et sanitas fidelibus
 Præstat ex hoc protinus.

Post imperans Ludovicus,
 Magni Caroli filius,
 Ipsum locum benignius
 Colit piis ornatibus.

Qui filiis rebellibus

las redegit anno 848 Nomenois dux Britonum, post multa Britannia ac finitimis regionibus damna illata.

Concussus altis fluctibus
Et Franciam turbantibus
Regnum reliquit mortuus.

His quatuor mox partibus
Regnum sibi secantibus,
Per Franciam iurgantibus,
Bellum fuit horridius.

Imperio sic turbido
Crescit malorum factio;
Surgensque tunc dissensio,
Permiscet omnes iurgio.

Invadit alter socios,
Crescunt mali super bonos,
Tyrannus omnis infremit,
Dantur honores impio.

Fit plurium vastatio,
Sanctis locis prædatio,
Cunctis bonis turbatio,
Rerum simul confusio.

Quidam fuit hoc tempore,
Nomenoius nomine,
Pauper prius progenie,
Agrum colebat vomere.

Sed repperit largissimum
Thesaurum terræ conditum,
Qui plurimorum divitum
Junxit sibi solatium.

Dehinc per artem fallere
Cœpitque mox succrescere,
Donec super cunctos ope
Transcenderet potentia.

Sic ergo discordantibus
Francis simul cum regibus,
Cum cæteris rebellibus
Fit Carolo contrarius.

Hic Carolus cum fratribus
Bellum gerebat sæpius,
Nec prævalebat hostibus,
Tantis repulsus cladibus.

Confidit unde impius,
Prædas agit Nemenois,
Instando Redonensibus,
Simulque Namnetensibus.

Deinde Pictavensium
Trans Ligerim manentium
Pagum petit Medalgicum
Glonnam locum pulcherrimum.

Turram vocat monachicam,
Multamque dat pecuniam,
Irbet mox suam statuam
Effigiari splendidam,

Quam ponerent pinnaculo
Ad orientem patulo,
Signum quod esset, Carolum
Se non timere dominum.

Illi statim regi suo
Hæc pertulerunt Carolo,
Qui audiens superbiam,

A

Miratus est audaciam.

Tunc jussit ut pecuniam
Totam sibi disponent,
Illius albo lapide

Sculpta risus imagine,

Quam ponerent pinnaculo

Ad orientem patulo,

Signum foret quod impio

Se subjugandum Carolo.

Iratus ille talibus,

Locum petit velocius;

Prædas jubet militibus:

Accendit ignem protinus.

Flammas ubique Britones

Mox inferunt iras truces:

Sanctus locus comburitur,

Tantum decus consumitur.

Heu me! dolores patriæ,

Heu me! honores gloriæ,

Quam novit orbis pristinae,

Heu me! fluunt nunc lacrymæ.

Tunc excitatus cœlitus

Sanctus adest Florentius,

Respexit inflammantibus

Locum suum Britonibus;

O quanta esset ultio!

Si non foret permissio.

Percussus est sed impius

Debilitatis pedibus.

Precaur indulgentiam,

Redire posset patriam:

Reversus ad Britanniam

Nimiam dat pecuniam.

Abbas erat Dido bonus,

Regi Carolo proximus,

Cui convocatis fratribus

Regem adit quantocius.

Exponit iras Britonum,

Magnum scelus crudelium.

Tunc rex dolens in pectore,

Quærit vicem mox reddere.

Hinc Andegavam protinus

Urbem petit tristissimus:

Dat abbatiam loculi

Sancti Joannis dediti.

Sed hoc parum visum fuit,

Moxque alteram tradidit

Sancti Gundulli nomine,

Quæ partibus est Franciæ.

Magnis data muneribus

Circa locum sit sedulus,

Restituit felicius,

Decorat atque pulchrius.

Gaudete cuncti cordibus,

Cantate magnis vocibus,

Sancte Florenti, quæsumus,

Adesto nobis cœlitus.

Amen.

B

C

D

VIII.

A

Versus de Bella (10) quæ fuit acta Fontaneto.[Lebeuf, *Dissertation sur la bataille de Fontenay.*]

MONITUM.

Cod. Reg. 4458 carmen exhibet de prælio Fonteniaci sub nomine Angelberti cuiusdam, qui ut oculatus testis loquitur. Versibus trochaicis constat, et puncta quædam primis versibus superimposita canticum quoddam notis distinctum indicant vel oden. Carmen damus ut legitur in manuscripto codice qui sæculo circiter decimo videtur ascribendus. De prælio ad Fonteniacum vide narrationem Nithardi, *Patrologiæ* tomo CXVI.

Aurora cum primo mane

Tetram noctem dividens,

Sabbatum non illud fuit,

Sed Saturni dolium :

De fraterna rupta pace.

Gaudet dæmon impius.

Bella clamant hinc et inde,

Pugna gravis oritur :

Frater fratri mortem parat,

Nepoti avunculus,

Filius nec patri suo

Exhibet quod meruit.

Cædes nulla pejor fuit

Campo nec in Martio,

Facta est lex Christianorum,

Sanguine prolivi...

Unde manus infernorum

Gaudet gula Cerberi.

Dextera præpotens Dei

Protexit Hlotharium ;

Victor illè manu sua

Pugnavitque fortiter ;

Cæteri, si sic pugnassent,

Mox foret concordia.

Ecce olim velut Judas

Salvatorem tradidit,

Sic te, rex; tuique duces

Tradiderunt gladio ;

Esto cautus ne frauderis

Agnus lupo prævio.

Fontaneto font... (11) dicunt,

Villam quoque rustici,

In qua strages et ruinæ

Francorum de sanguine :

Horrent campi, horrent silvæ,

Horrent ipsi paludes.

Gramen illud ros et imber

Nec humectet pluvia,

In quo fortes ceciderunt

Prælio doctissimi ;

Plangent illos qui fuerunt

Illo casu mortui.

Hoc autem scelus peractum

Quod descripsi rhythice,

Angelbertus ego vidi,

Pugnansque cum aliis

Solus de nullis remans

Prima fontis acie.

Ima vallis retrospecti

Verticemque jugeri

Ubi suos inimicos

Rex fortis Hlotharius

Expugnabat fugientes

Usque forum rivuli.

Karoli de parte vero

Hudovici pariter

Albescebant campi vestes

Mortuorum lineas,

Velut solent in autumno

Albescere avibus.

Laudè pugna non est digna,

Nec canatur melodè :

Oriens, Meridianus,

Ocçidens vel Aquilo

Plangent illos qui fuerunt

Illic casu mortui.

Maledicta dies illa,

Nec in anni circulis

Numeretur, sed radatur

Ab omni memoria ;

Jubar solis illi desit,

Aurora crepusculo.

Noxque illa nox amara

Noxque dura nimium,

In qua fortes ceciderunt

Prælio doctissimi,

Pater, mater, soror, frater,

Quos amici fleverant.

IX.

Ἐπιχώριον seu Rhythmus Teutonicus, Ludovico, Balbi filio, acclamatus, cum Nortmannos anno 883 vicisset, cum versione Latina Joannis Schilteri.

[Apud. Mabill. *Annal.* tom. III, append., p. 684.]

Einen kuning weiz ich,

Heisset herr Ludwig,

Der gerne Gôt dienet,

Weil er ihms lohnet.

Kind wart er vatterlos,

Deff warth ihme sehr boss.

Holoda'nan Truhtin.

Magaczogo warth her sin.

D

Regem novi,

Vocatur dominus Ludovicus,

Qui lubens Beo servit,

Quippe qui eum præniis afficit.

Minorennis orbabatur patre,

Id quod ipsi erat valde noxium.

Suscepit ipsum Dominus,

Ductor fiebat ipsius.

(10) Sic cod.

(11) Voculæ hujus evanuerunt ultimæ litteræ, sed legendum sine dubio *fontem*.

Gab her ihme Dugidi,
Fronisc githigini,
Stuel hier in Vrankon.
So bruche her es lango.

Das gedeild er thanne
Sar mit Karlomanne
Bruder sinemo,
Thia czala wanniano.

Odas warth al geendist.
Koron wolda sin God iz,
Ob her arbeidi
So lang tholon mahti.

Liess der heidine mann
Obar sie lidan,
Thiot Vrancono
Mannon sin diono.

Sumē sar verlorane,
Wurden sum erkorane.
Haranscara tholota
Ther er misselebeta.

Ther ther thanne thiob was,
Ind er thanana ginas,
Nam sine vaston
Sidd warth her guotman.

Sum was luginari,
Sum was skachari,
Sum falloses,
Ind er giburtha sih thes.

Kuning was chruirrit.
Das richi al girrit,
Was ehrbolgan Krist,
Leid her thes ingaldiz.

Thoh erbarmet es God,
Wiss er alla thia nod,
Hiess herr HLudwigan,
Tharot sar ritan.

Hludwig kuning min
Dilph minan liutin,
Heigun sa Nordman
Harto biduxungan.

Thanne sprach Hludwig.
Herro so duon hi,
Dot nj rette mir iz,
Al thas thu gibuudist.

Tho nam her Godes urlub
Huob her gundfanon uf,
Reit her thara in Vrankon,
Ingagan Nortmannon.

Gode thancodun
The sin beidodun.
Quad : Hin al fromin,
So lango beiden uuir thin.

Thanno sprach luto
Hludwig der guoto :
Trosted hiu gesellion,
Mine notstallon,

Hera santa mid God,
Doh mir selbo genod,

PATROL. CXXX.

A

Dedit ei Heroes,
Illustres comites,
Sedem hic in Francia.
Sic utatur illis diu !

Hæc divisit postea
Cum Carolomanno
Fratre suo,
Portionibus fraude absque.

Cum hoc esset omne finitum,
Axperiri volebat ipsius Deus hoc
An is tribulationes
Aliquandiu tolerare posset.

Permisit gentilium militem
Super eos duci :
Populum Francorum
Militibus eorum servire.

Alii statim defecerunt,
Fuerunt alii tentati (sollicitati);
Contumelias patiebatur
Quicumque secus viveret.

Is qui tum latrunculus fuerat,
Atque hinc (his in turbis) invaluerat,
Occupavit ejus (regis) castra :
Ex quo factus is nobilis.

Alius erat mendax (falsarius),
Alius erat sicarius,
Alius desertor,
Et quilibet extollebat se eo (crimine)

Rex erat attonitus.
Regnum totum perplexum.
Erat iratus Christus,
Permisit hanc tyrannidem.

At misertus est Deus :
Cognoverat omnem hanc calamitatem
Jussit Dominum HLudovicum
Eo illico proficisci.

HLudovice, Rex mi
Juva meum populum,
Eum Nortmanni
Dure presserunt.

Tunc dixit Ludovicus :
Domine, sic faciam,
Mors ne prohibeat mihi hoc
Omne quod tu mandas.

Tunc cepit is Dei veniam,
Sustulit vexillum classicum,
Expeditionem fecit in Franciam
Adversus Nortmannos :

Deo gratias agens,
Hunc exspectans,
Dixit : Agedum Domine,
Tam diu exspectamus Te.

Postea elocutus clare
Ludovicus ille illustris :
Bono estote animo, commilitones,
Constabularii mei.

Huc misit me Deus,
Qui et mihi ipse gratosus sit !



*Ob hiu rat thuti,
Thaz ih hier gesurti.*

*Mih selbon ni sparoti,
Unz ih hiu ginerrti.
Nu vuil ih thas nür uolgon
Alle Godes holdon.*

*Giskerit ist thiu hieruust
So lango so vuil Krist.
Vuil her unsa bina uuarth,
Thero habet giuuaht.*

*So uuer so hier in ellian
Giduat Godes uuillian,
Quimit he gisund us,
Ih gilonon imos.*

*Bilibit her thorinne.
Sinemo kunnie.
Tho nam her skild indi sper,
Ellianliche reit her.*

*Vuold her uuarer vahchon
Sina uuidar sahchon,
Tho ni uuas iz buro lango
Fand her thia Northmannon.*

*Gode lob! sageta
Her siht thes her gereda.
T:æ: kunig reit kuono.
Sarg lioth frano.*

*Joh alle saman sungun
Kyrieleison.
Sang uuas gesungen.
Vuig uuas bigunnen.*

*Bluot skein in uuangon
Spilodun der Vrankon.
Thar raht thegeno gelih,
Ni chein so so Hluduuig.*

*Snel indi kuoni,
Thas uuas imo gekunni.
Suman thuruch sluog her,
Suman thuruct stach her.*

*Her skancta cehanto
Sinan fianton
Bitteres lides.
So ueehin hio thes libes.*

*Gilobet si thiu Godes kraft,
Hludwig uuarth sighast.
Sag allin heiligon thanc.
Sin warth ther Sigikamf.*

*Odar abur HLudwig
Kuning uuar salig.
Garo so ser hio uuas
Swar so ses turst uuas.
Gihalde inan, Truhtin,
Bi sinam ergrehtin.*

A

*Ut vos consilium detis,
Ut ego exercitum educam.*

*Mihi ipsi non parcam,
Donec ego vos liberem.
Nunc volo ut me sequantur
Omnes Dei fideles.*

*Data est hæc vita
Tam diu quam vult Christu
Quia is nostra ossa seryat,
Eorum habet custodiam.*

*Quicumque hic in alacritate
Facit Dei voluntatem,
Egreditur is integer (ex prælio);
Ego præmio afficiam ipsum.*

B

*Si quis morietur hic (in prælio)
Ejus familiæ (dabo).
Tunc arripuit scutum et lanceam,
Festinanter equitans.*

*Volebat is vere vindictam sumere
De suis adversariis.
Tunc nec erat intervallum longum,
Inveniebat Nortmannos.*

*Deo sit laus! dicebat,
Videns id quod desiderabat.
Rex currit audacter
Præcinit canticum publicum-(litaniam).*

C

*Atque omnes conjunctim cantabant
Kyrie eleison.
Canticum erat decantatum;
Prælium cœptum.*

*Sanguis apparuit in genis
Exultantium Francorum.
Hic vindictam sumpsit miles pariter,
Nemo sic ut Ludovicus.*

*Alacer et audax,
Hoc erat ipsi congenitum.
Alium percussit.
Alium perfodit.*

D

*Propinavit subinde
Suis hostibus
Amarum potum.
Sic cesserunt hic de vita,*

*Benedicta sit Dei virtus!
Ludovicus factus victor.
Dic omnibus sanctis gratias.
Ipsius facta victoriosa pugna.*

*At vero Ludovicus
Rex fuit felix.
Prontus uti hic fuit,
Gravis quantum opus erat.
Serva ipsum, Domine,
In sua Majestate!*

X.

Versus asclepiadei, quibus finitur codex Gothicus Vigilanus seu Albeldensis dictus (12).

[Apud Florez, *España Sagrada*, tom. XXXIII, p. 471.]

I.

Virtus nempe Christi nunci solacium Vigilani prebens humillimo sep
 ncepta Canonis sacri hujus libri ad calcem opera perduxit navite
 lobans in vivida almorum florida patrum orientum clara concili
 ngentia dehinc nectens almifica regum ac presulum occidentalium
 ucet sicut luna sancta Ecclesia illustrata fulgens lumine Domin
 postolorum claris ornata doctrinis sacris lota limphis rutilat ceu so
 uscipit fulgidam sanamque doctrinam inlitarum fucis recipiens nunci
 pravo dogmate rerum manantium manet luciflua sancto in oper
 adio exempli mundum inluminans vita purissima simul cum angeli
 enitens elucet in celica sede quorum tandem prece perducamur ib
 Imifica sepe agmina cernentes sanctorum spirituum simulque martyru
 oncretaque una Virginum fulgida almorumque patrum turma luciflu
 nluistri merito una cum opere turmis sidereis atque celicoli
 nostrorum nomina libro vite scribta conuemur ipsis in atria cel
 vernantia pura atque florigera vivorum fruentes cumulado fruct
 sarracinus Salbi ipseque Vigila magistri optimi adjuvati prece
 quorum digessimus clara nunc nomina scribtores gemini que tenet liber hi
 natim post illuc uniti jugiter ipsis conletemur angelorum cel
 oio instar turma cencies bina cenobii Albelda plurimum candid
 u sancti Martini una fraternitas cum sanctis ad celum pervolet parite
 ucatus quidem sancti Evangelii pergentes Dñi. vias ut adii
 lle qui pro nobis sustinuit probra cuius nos sequi nam decet vestigi
 ecies centena ac unum decies quarta era labens pernotaque abi
 t notatum tempus Kalendarum Maii quintus vicesimos seu cursus lun
 animiri fratre regnante Sancio rege orthodoxo scriptus est liber hi
 na cum regina Urraca preclara sexto anno obitus regis Garsean
 nunc omnes cernui legentes precamur nos ut exiguos apud sanctissima
 rinitatem simplam conmendetis una fruamur gloria cuncta in secul

E
 R
 A
 M
 I
 L
 L
 E
 S
 I
 M
 A
 S
 I
 V
 E
 C
 U
 A
 R
 T
 A
 D
 E
 C
 I
 M
 A

II.

Dei Verbum Patris ore proditu
 utilant nutu cuius mundi macin
 ternum tuum ut fruamur dulcite
 pte. oramus nobis jam advenia
 audium magnum scribentibus tih
 nixe cuncti petimus ut munime
 abum hic prestes tui almi Martin
 ubar enitens semper in his atrii
 ua et alma fulgeat hic glori
 t gloriosum adspiret verum lame
 nifestus hostis victus sepe eat hin
 nobis et almu tuum iuvamen adsi
 mmense Christe Filius Dei viv
 egamur omnes tuis sub signaculi
 alata luce nobis tui lumini

M
 A
 R
 T
 I
 N
 I
 S
 A
 N
 G
 T
 I
 S
 S

Virtus hunc locum summi Dei Fili
 uniat semper et sanctorum atrio
 loreat lucens sic lumine Dñi
 ngenti alma vigens et per secul
 nunc aula Dei claritate fulgea
 intersit nostris Christe animis splendo
 acre ac aule Martini episcopii
 ius precatu tua protecta man
 igeat alma turba hic monacoru
 t gaudens sacris virtutibus florea
 elibes facti tuo sancto Spirit
 epleti bono tue ac clementi
 nradiati fulgeamus jugite
 acris sic semper actibus iustiti
 ua ut alma coronemur glori

I
 M
 I
 A
 T
 R
 I
 U
 M
 T
 U
 E
 R
 E
 A

(12) In bibliotheca Escorialensi asservatur. Continet concilia sexaginta unum et epistolas decretales. Quæ omnia scripta sunt manu Vigilæ et Sarracini monachorum Albeldensium, et cujusdam Vigilæ discipuli, Garcie nomine. Labori finem impeditum

notant die 25 Maii æræ mxcv, id est anni Christi 976, regnantibus in Navarra D. Sancho et D. Urraca et D. Ranimiro in Viguera, de quibus specialis mentio fit in his versibus.

Terti regis tutamen domus he
 — hi et cuncti tegamur suis signi
 Nos habitantes sacra in hac atri
 Quidiam nobis rex Jesus Emanne
 Enitens donet de almo et spirit
 Nostro sic regi Sancioni glori
 — nclite Christe prebe et presidiu
 Tuo humili Ranimiro angel
 — mperti clemens ac justitie lume
 Trossint ut frui tua semper grati

C
S
A
L
V
A
M
O
N
A

Vctus est liber Era labens enim hi
 Terna ducta centena in calcul
 Nite decies septem anni parite
 Iuncti collectim seni sic in transit
 Solutum ubi revolutum circu
 Taus sit Patri honor atque glori
 U nico Proli equali semper hui
 W anenti simul cum utrisque perpeti
 M x equo almo Spiritui sanctoqu
 Nunc et futura secula cures

AME N

C
O
R
U
M
A
C
M
E
N

INDEX ALPHABETICUS

FIDELISSIMUS

IN ISIDORUM MERCATOREM.

Revocatur Lector ad numeros crassiores in textu positos.

A

Aaron primus chrismate unctus fuit, et super populum constitutus, 9. Aaron primus in lege nomine sacerdotali fuit insignitus, 15.

Abbatē qualiter vendere possunt, 97. Episcoporum potestati subsunt, 97. Abbas idem duobus monasteriis non potest præsiderē, 97. Abortivum felum procurantes, qualiter puniantur, 62.

Absens damnari non debet, 28, 153.

Abstinentia post Pentecosten celebranda, 102. Abstinentium aliquando a licitis, 177.

Acacii rescriptum ad Simplicium papam, 151.

Acacii damnatio facta per Felicem papam, 152.

Acacius communionem suam alterius miscuit errori, 133.

Accusanti et accusato quando auferenda sit communio, 78. Accusantium vita debet esse probabilis, 138. Accusatus non ante supplicio addicendus qui fuerit convictus, 119. Accusatio Christianorum per quos fieri possit, 48. Accusatores qui esse non possunt, 17. Accusatores sacerdotum quales esse debeant, 15, 25. Accusantis fides imprimis spectanda, 154. Accusator clericus si defecerit, excommunicetur, 140. Accusator et iudex idem esse non potest, 162. Accusantium mores debent imprimis explorari, 158. Accusandi via temperanda est, 94. Accusationes clericorum qualiter fieri debent et iudicia terminari, 27. Accusatio episcoporum per quos fieri debeat, 40, 51. Accusare qui possunt et qui non, 86.

Acolythus qualiter sit ordinandus, 82.

Acta illicita prædecessorum debent a successoribus rescari, 28.

Adæ transgressio causa fuit mortis naturalis, 86.

Adolescens post pœnitentiam, si abstinere non potest, uxorem potest ducere, 220. Adolescens si post fidem lavari mœchetur, 103.

Adulta ætate recipiens sacramentum baptismi, si idololatrat, 99.

Adulteras uxores habentes, persuadendi sunt, ne alias accipiant uxores, 89.

Adulteræ uxores cur a maritis separantur, et non e contrario, 175.

Adulteræ maritus non est ad clerum provehendus, 142.

Adulteræ, mariti alienum thorum violantis pena, 144.

Adulterium septenni pœnitentia eluitur, 62.

Adonctus Christi probatio, 26.

Ægrotantes suæ fidei præstantes argumentum baptizentur, 79.

Ætas omnis ab adolescentia prona est ad malum, 114.

Afflicti succurrendum est, 57.

Africani concilii epistola ad Cœlestinum papam, 85. Africanæ Ecclesiæ concilium per singulos annos debet celebrari, 78. Africanorum episcoporum rescriptum ad Siricium papam, 169. Africanæ Ecclesiæ ab Ecclesia Carthaginensi normam suscipiunt, 78.

Agitatores a communicatione debent abstinere, 88.

Alea ludentis pœna, 401.

Alexandria secundam habet ecclesiæ sedem, 17.

Alexandriæ et Antiochiæ sedium præcellentia, 59.

Alexandriæ et Antiochiæ sedium dignitas, 85.

Alienandæ non sunt res ecclesiasticæ, 61.

Alienatio rerum ecclesiasticarum nemini est permessa, 96. Alienatio omnis rerum ecclesiasticarum ihibetur episcopo, 82. Alienatio quarundem rerum ad Ecclesiam Romanam pertinentium potest fieri, 247.

Alleluia tempore quadragesimæ non debet cantari, 115.

Altaria benedictione sacerdotali sacrandæ sunt, 95. Altaris ministri tantum circa altare debent insistere, 68.

Amentibus pietatis studia conferenda sunt, 95.

Amicorum omnia communia, 12. Amicus hujus sæculi inimicus est Dei, 13.

Anacleti papæ decreta de oppressione episcoporum, 12.

Anacleti epistola de patriarchis et primatibus, 16.

Ananiæ et Saphiræ mors, 12.

Anastasio diaconi verba de Africanorum lapsu, 251. Anastasio papæ decreta, 169. Anastasio papæ epistola ad Anastasium Augustum, 244.

Anatoliæ capitur ambitio, 197.

Ancillæ vel libertæ a clericorum secretario subnotæ sint, 95.

Angeli, quibus Deus non pepercit, exemplum sunt impiorum, 25.

Angelorum episcopis nihil est juris in episcopos Galliarum, 279.

Anima Christi ad inferos descendente, caro Christi vere in sepulcro requievit, 222. Anima non est de substantia Dei, 221. Animas vel angelos credens esse ex substantia Dei est hæreticus, 158. Animæ nostræ, antequam corporibus inserentur, non fuerunt in cælo, 221. Animas putans siguis obnoxias, est hæreticus, 158. Animas suos habere præses, et corpora suos diversos conditores, vanum est dicere, 222. Animas putans in cælo prius peccasse, est hæreticus, 158.

Animadversio in paladium calumniatorem, 91.

Annuntiationis beatæ Mariæ festum quando celebretur, 128.

Antiochia tertiam Ecclesiæ sedem sortitur, 17.